

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П.ДРАГОМАНОВА**

ГРИГОР'ЄВА ВІКТОРІЯ ВІКТОРІВНА

УДК 372.878:373.31

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ МИСТЕЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.02 – "Теорія та методика музичного навчання"

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Бердянському педагогічному університеті, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент,
заслужений працівник культури України
Горбенко Сергій Семенович,
Інститут мистецтв Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова,
професор кафедри методики музичного виховання
та хорового диригування.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Гузій Наталія Василівна,
Національний педагогічний університет імені
М.П. Драгоманова, завідувач кафедри
педагогічної творчості;

кандидат педагогічних наук, доцент
Батюк Наталія Орестівна,
Одеський обласний інститут удосконалення
вчителів, завідувач кафедри менеджменту
і розвитку освіти.

Захист відбудеться «14» квітня 2010 року о 14.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розіслано «10» березня 2010 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

А.В. Козир

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На початку третього тисячоліття відновлення всіх сфер культури, здійснення демократичних реформ, які орієнтуються на національні й загальнолюдські цінності, відродження духовного потенціалу України створюють соціальне замовлення на творчу особистість, що активно бере участь у соціокультурних перетвореннях, на формування людини й громадянина, інтегрованого в сучасне суспільство, націленого на його вдосконалення та нестандартно мислячого. Ці завдання визначаються Законом України “Про освіту”, Державною національною програмою «Освіта (Україна ХХІ століття)», Національною доктриною розвитку освіти України у ХХІ столітті та пріоритетними положеннями Болонської декларації. У зазначених документах підкреслюється, що творчий розвиток є необхідною умовою життєдіяльності людини та пріоритетним напрямом у формуванні її гармонійної особистості. Унікальною складовою та рушійною силою цього процесу є творче мислення дитини, що характеризується високою новизною свого продукту для суб’єкта та своєрідними особливостями його одержання. Важливим етапом цілеспрямованого формування творчого мислення в процесі навчання є молодший шкільний вік, бо саме в цей період, за даними психолого-педагогічних досліджень, мислення розвивається найбільш активно.

Успішне вирішення зазначеної проблеми реальне за умови використання педагогічних можливостей мистецтва, комплекс засобів художньої виразності якого дає свободу фантазії, активізує прояви інтуїції, пошукової ініціативи молодших школярів та спонукає їх до творчості.

Проблема формування творчого мислення знаходить своє відображення в педагогіці, психології, філософії та в ряді інших галузей знання. Вивченню загальних психологічних закономірностей процесу мислення присвячено значну кількість робіт вітчизняних і зарубіжних вчених (Л. Виготський, П. Гальперін, Г. Костюк, О. Леонтьєв, Ж. Піаже, С. Рубінштейн та інші). Тією чи іншою мірою всі вони торкалися питань, пов’язаних з творчим мисленням. Особлива ж увага дослідженню механізмів творчого мислення приділяється в роботах А. Брушлінського, М. Вертхаймера, Д. Гілфорда, А. Коваленка, А. Маслоу, Я. Пономарьова, К. Роджерса, В. Роменця, О. Тихомирова, П. Торренса. Вагомий внесок у розв’язання проблеми формування творчого мислення у процесі навчальної діяльності зроблений вченими Д. Богоявленською, Є. Кабановою-Меллер, З. Калмиковою, Г. Костюком, О. Кульчицькою, І. Лернером, Н. Литвиною, С. Максименком, Ю. Машбицем, Н. Менчинською, В. Моляко, О. Симановським, М. Холодною, В. Юркевич, І. Якиманською. Вивченню проблем творчого розвитку школярів у мистецькій діяльності присвячені праці таких українських вчених як Н. Батюк, Л. Ващенко, С. Горбенко, Н. Гузій, І. Гадалова, І. Демченко, Т. Завадська, В. Лихвар, Л. Масол, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, К. Стецюк, М. Татаренко, В. Томашевський, О. Хижна, Л. Хлебнікова, О. Щолокова та інші. Однак

методика формування творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності, як окрема система, не була предметом дослідження у музично-педагогічній галузі освіти. Ґрунтовних досліджень вимагає проблема формування творчого мислення в умовах суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників навчально-виховного процесу, що переорієнтовує викладання із авторитарного керування мистецькою діяльністю учнів на гнучке стимулювання процесу навчання з елементами творчої самостійності.

Звернення до даної теми зумовлено також виявленою в процесі аналізу науково-теоретичної літератури та вивчення практики викладання мистецтва низкою протиріч: між вимогами нормативних документів мистецької освіти до рівня творчого розвитку учнів початкової школи та їх розумової сфери і реальним рівнем сформованості інтелектуально-творчих умінь школярів; між потребою мистецької практики у творчому розвитку учнів початкової школи та відсутністю адекватних методів і прийомів формування їх творчого мислення, що й вплинуло на вибір теми дисертаційного дослідження: *“Методичні засади формування творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності”*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано згідно з планом науково-дослідної роботи кафедри музичного виховання та хореографії Бердянського державного педагогічного університету і є складовою комплексної наукової теми «Проблеми підготовки фахівців в умовах оновлення форм і змісту художньої освіти». Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Бердянського державного педагогічного університету (протокол № 9 від 26.04.2003р.) та узгоджено в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 6 від 17.06.2003р.).

Мета дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методичні засади формування творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності.

Об'єкт дослідження – процес творчого розвитку учнів початкової школи.

Предмет дослідження – методичні засади формування творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності.

Відповідно до мети, об'єкта і предмета дослідження були сформульовані такі **завдання**:

- проаналізувати наукову літературу з проблеми формування творчого мислення;
- визначити сутність, зміст та структуру творчого мислення молодших школярів;
- дослідити особливості та педагогічні можливості мистецької діяльності у формуванні творчої особистості учнів;
- визначити критерії, показники та встановити рівні сформованості творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності;
- обґрунтувати методичні засади формування творчого мислення;
- розробити та експериментально перевірити структурно-функціональну

модель формування творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності.

Методологічну та теоретичну основу дослідження становлять концептуальні положення філософії, психології, педагогіки щодо формування творчого мислення особистості та ролі мистецтва у її розвитку і вихованні; сучасні концепції гуманізації освіти, теорії діяльності та особистісно-зорієнтованого навчання; положення педагогіки і психології про активність суб'єкта у пізнавальній діяльності, особливості розвитку дитячої творчості (Д. Богоявленська, Я. Пономарьов, О. Симановський); творчого мислення дитини (П. Блонський, Л. Виготський, Д. Гілфорд, О. Кульчицька, І. Лернер, В. Моляко, А. Савенков, Е. Торренс); ідеї сучасних дослідників з питань використання мистецтва у розвитку творчої особистості (Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, Т. Танько, В. Шульгіна, О. Щолокова); наукові та методичні розробки з проблем комплексного впливу різних видів мистецтв та використання інтеграції на уроках художньо-естетичного циклу (І. Бех, Л. Ващенко, Л. Масол, О. Щолокова); Державний стандарт початкової загальної освіти (освітня галузь "Мистецтво"), Концепція національного виховання.

Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань було застосовано такі **методи**: *теоретичні* - вивчення та аналіз філософської, психолого-педагогічної, мистецтвознавчої літератури з проблеми дослідження; систематизація та узагальнення педагогічного досвіду з проблеми формування творчого мислення учнів початкової школи; аналіз діючих програм з мистецької підготовки («Музичне мистецтво», інтегрований курс «Мистецтво»), які застосовувались для визначення понятійного апарату дослідження, формування його концептуальних положень, для здійснення аналізу стану проблеми; *емпіричні* - спостереження, опитування, анкетування, тестування, бесіда з учнями та вчителями, інтерв'ювання, творчо-діагностуючі завдання; педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний), що дозволили діагностувати рівні сформованості творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності та експериментально перевірити ефективність розробленої методики; *праксиметричні методи*: аналіз продуктів та процесів творчої діяльності; *статистичні*: методи математичної та графічної обробки експериментальних даних, які забезпечили можливість оцінити педагогічну ефективність проведеного дослідження.

Організація дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалась у три етапи протягом 2003-2009 рр. *На першому етапі* (2003-2004 рр.) проаналізовано психологічну, педагогічну, музикознавчу та методичну літературу, встановлено вихідні методологічні позиції, визначено науково-теоретичні засади, мету, завдання та методи дослідження. *На другому етапі* (2004-2006 рр.) було проведено констатувальний експеримент, визначено критерії та рівні сформованості творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності, обґрунтовано методичні засади та розроблено методику дослідно-експериментальної роботи. *Третій етап*

(2006-2009 рр.) присвячено перевірці розробленої методики у процесі формувального експерименту, аналізу й узагальненню результатів дослідно-експериментальної роботи, формулюванню висновків та оформленню тексту дисертації.

Наукова новизна дослідження. *Уперше:* реалізовано спробу обґрунтувати сутність, зміст та структуру творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності; розроблено структурно-функціональну модель формування зазначеного феномену в учнів початкової школи та на її основі запропоновано і впроваджено відповідну методику; представлено систему критеріїв та показників сформованості творчого мислення учнів; виявлено педагогічні умови формування творчого мислення молодших школярів у процесі мистецької діяльності.

Удосконалено: методи і прийоми формування творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності шляхом поєднання традиційних та інтерактивних їх різновидів.

Подальшого розвитку набули положення особистісно орієнтованого навчання і виховання учнів початкової школи у процесі мистецької діяльності.

Практичне значення одержаних результатів визначається розробкою практичних аспектів формування творчого мислення учнів початкової школи та можливістю впровадження запропонованої методики у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів при вивченні предметів мистецького циклу. Теоретичні висновки та експериментальні результати дисертаційної роботи можуть бути використані для розробки спецкурсів, написання навчально-методичних посібників та методичних рекомендацій щодо творчого розвитку особистості, а також стануть підґрунтям для оновлення змісту предметів указанного циклу. Матеріали дослідження допоможуть учителям, методистам, психологам в організації мистецької діяльності дітей молодшого шкільного віку.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Положення й висновки дисертації обговорювалися і здобули позитивну оцінку на міжнародних наукових та науково-практичних конференціях «Теоретичні та методичні засади розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції» (Суми, 2004), «Проблеми естетичного виховання в умовах освітньої реформи» (Бердянськ, 2008), «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2009), «Слов'янське музичне мистецтво в контексті європейської культури» (Вінниця, 2009). Обговорення результатів дослідження здійснювалось на щорічних загальноуніверситетських днях науки за підсумками науково-дослідної роботи (Бердянськ 2004-2009 рр.); на засіданнях кафедри музичного виховання і хореографії.

Основні положення дослідження впроваджено у навчально-виховний процес загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 11 м. Бердянська Запорізької області (довідка № 180 від 27.11.2008 р.), загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 3 м. Бердянська Запорізької області (довідка № 27 від 17.02.2009 р.), загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 53 м. Маріуполя Донецької

області (довідка № 64 від 12.03.2009 р.), багатoproфiльної гiмназiї №2 м. Бердянська Запорiзької області (довiдка № 82 вiд 02.04.2009 р.) та гiмназiї № 33 м. Полтави (довiдка № 169 вiд 24.03.09 р.).

Публiкацiї. Результати дослiдження висвітлено у 6 одноосiбних публiкацiях, 3 з яких – у наукових фахових виданнях, затверджених ВАК України.

Структура та обсяг дисертацiї. Робота складається з вступу, трьох роздiлiв, висновкiв до кожного роздiлу та загальних висновкiв, списку використаних джерел (228 найменувань, з них 13 - iноземними мовами). Загальний обсяг дисертацiї становить 211 сторiнок, з них 164 сторiнки основного тексту. У роботi наведено 4 таблицi та 12 рисункiв, що разом з додатками становить 25 сторiнок.

ОСНОВНИЙ ЗМIСТ ДИСЕРТАЦIЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальнiсть проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету i завдання дослiдження, окреслено методологiчнi та теоретичнi засади дисертацiйної роботи; охарактеризовано методи дослiдження, висвітлено наукову новизну, теоретичне i практичне значення роботи, вiдображено апробацiю та впровадження здобутих результатiв у практику загальноосвiтнiх навчальних закладiв.

У **першому роздiлi** - *«Теоретичнi основи дослiдження»* здiйснено iсторико-теоретичний аналiз наукових першоджерел, присвячених феноменологiї творчого мислення особистостi, розкрито особливостi його виявлення в мистецькiй дiяльностi, визначено змiст i структуру творчого мислення молодших школярiв.

Аналiз фiлософської, психолого-педагогiчної, мистецтвознавчої лiтератури дозволив розкрити сутнiсть творчого мислення особистостi та проаналiзувати логiчний ряд понять, якi мають важливе значення для нашої роботи: творчiсть – креативнiсть – творча дiяльнiсть - творче мислення.

У фiлософській лiтературi проблема мислення нерозривно пов'язана з проблемою творчостi, яка розумiється як дiяльнiсть, спрямована на створення оригiнальних, неповторних, соцiально-значущих цiнностей, а також методiв дослiдження та засобiв перетворення свiту (Аристотель, Ф. Бекон, Р. Декарт, I. Кант, А. Пуанкаре, К. Юнг, Ф. Шеллiнг).

Бiльшiсть сучасних українських фiлософiв дотримуються дiалектико-матерiалiстичного розумiння природи та сутностi мислення i розглядають останнє як вищу форму активного вiдображення об'єктивної реальностi, суть якої в цiлеспрямованому, опосередкованому, узагальненому пiзнаннi суб'єктом суттєвих зв'язкiв, вiдношень предметiв i явищ, у творчому створеннi нових iдей та прогнозуваннi подiй.

Представники сучасної психологiчної науки, визначають творче мислення як соцiально обумовлений, безпосередньо пов'язаний з мовою психiчний

процес пошуків та відкриття нового, опосередкованого та узагальненого відображення дійсності в ході аналізу і синтезу (А. Брушлинський, А. Петровський); свідомого відображення дійсності в об'єктивних її властивостях, зв'язках та відношеннях, в які включаються і недоступні безпосередньому чуттєвому сприйманню об'єкти (О. Леонтьєв). Ряд психологів (Б. Коротяєв, Г. Костюк, Д. Ніколенко, А. Петровський, М. Поспелов, С. Рубінштейн, Л. Фрідман, В. Шадриков) при визначенні понять «творче мислення» та «пізнавальна творчість» відзначають, що родовою ознакою цих понять є здатність «творити», яка в загальновідомому розумінні означає знаходити та створювати щось таке, що не зустрічалось у минулому досвіді – індивідуальному або суспільному. Творче мислення розглядається як пізнавальний процес, що дозволяє людині вирішувати завдання, які не можуть бути розв'язані за допомогою вже відомих людству методів (А. Петровський); процес, в ході якого новий продукт виступає як новий відносно вихідного знання, і є результатом трансформації, перероблення останнього (С. Вереск).

З проблемою творчого мислення пов'язані дослідження таких видів мислення як продуктивного (З. Калмикова), дивергентного (Д. Богоявленська, Д. Гілфорд), так званого нешаблонного мислення (Е. де Боно), інтуїтивного (Я. Пономарьов), теоретичного (В. Давидов).

Зарубіжні та вітчизняні науковці (І. Барташнікова, О. Барташніков, Д. Богоявленська, Д. Гілфорд, О. Кульчицька, П. Торренс, Л. Хомик) по-різному трактують компоненти, які входять до складу творчого мислення та особливості їх вираження у дитячому віці. У своїх дослідженнях вони роблять акцент на різних складових процесу креативності або виділяють як пріоритетну одну складову чи будують складну систему взаємодіючих процесів. Праці названих науковців дозволяють зробити висновок, що особливістю творчого мислення учнів молодшого шкільного віку є некритичність відношення до свого продукту творчості. Дитячий задум не спрямовується ніякими ідеями, критеріями, вимогами, а тому він є **суб'єктивним**. Вчені визнають залежність творчого мислення дитини від багатства і розмаїтості її минулого досвіду (П. Блонський, А. Савенков).

У результаті аналізу робіт українських та зарубіжних дослідників та здійсненого наукового пошуку нами уточнено трактовку наступних понять: творчість, креативність, творча діяльність, творче мислення.

Поняття «творчість» ми тлумачимо з позиції двох основних підходів: об'єктивного та суб'єктивного. Згідно об'єктивного підходу, творчість визначається як процес створення матеріального чи духовного продукту, який є об'єктивно новим і водночас цінним для суспільства в цілому чи деякої його частини. За умови суб'єктивного підходу, творчість має місце, коли результат діяльності суб'єкта та спосіб його одержання є новими для самого суб'єкта, незалежно від їхньої суспільної цінності. У будь-якому випадку творчість спрямована на самовираження і самоактуалізацію особистості.

Креативність - це інтегральна характеристика особистості, система універсальних здібностей, що забезпечують здійснення творчої діяльності та

спричиняють процес життєтворчості. Означений феномен характеризується як процес виникнення чутливості до проблеми, відчуття дефіциту або дисгармонії наявних знань; визначення проблеми і пошук шляхів її розв'язання.

Творча діяльність – практично ціннісна діяльність особистості (суб'єкта), спрямована на певний об'єкт творення і яка характеризується трьома основними ознаками: принциповою новизною та оригінальністю, ціннісним характером створеного для суспільства чи особистості, а також гуманістичною спрямованістю зазначеного виду діяльності.

Творче мислення є складним феноменом, який досліджується комплексно у філософському, психологічному, мистецтвознавчому та педагогічному аспектах і визначається як вища форма продуктивного мислення особистості, що виражається в здатності до нетрадиційного, оригінального вирішення нових проблемних задач і ситуацій на основі інтуїції та продуктивно-творчої уяви і фантазії, та супроводжується інтелектуальною та пошуково-перетворювальною активністю.

У дослідженні ми визначаємо творче мислення учнів початкової школи як пізнавальний процес, що характеризується створенням суб'єктивно нового продукту діяльності та складається з наступних компонентів: *емоційно-мотиваційного*, що включає в себе мотивацію саморозвитку, творчу позицію і спектр інтересів, об'єм, зміст та емоційно-ціннісну домінанту творчої діяльності; *інтелектуального* - дивергентні якості мислення: оригінальність, гнучкість, творча уява тощо; *креативно-комунікативного* - ступінь розвитку креативного мовлення учнів, взаємодія суб'єктів навчального процесу в ході спілкування.

У даному розділі обґрунтовуються педагогічні можливості мистецької діяльності в системі формування творчої особистості учнів початкової школи. Вплив мистецтва виражається не тільки у підвищенні якості навчальної роботи, а й при формуванні творчого характеру мислення, у зміцненні знань про предмети і явища дійсності через їх художньо-образне пізнання. Учені визначають мистецтво як один із універсальних засобів розвитку і виховання індивідуальної й неповторної особистості, специфіка якого полягає у комплексному впливові на людину через її чуттєву та інтелектуальну сфери. Весь комплекс функціональності мистецтва загострює уміння людини бачити і об'єктивно оцінювати суть явищ та спонукає до творчої діяльності. У дослідженні ми визначаємо мистецьку діяльність як вид активної пошуково-пізнавальної навчальної діяльності учнів у процесі взаємодії з об'єктами мистецтва, в результаті якої відбувається створення оригінальних продуктів на основі інтуїтивного мислення, продуктивно-творчої уяви, що супроводжується інтелектуальною активністю, діалогічним характером суб'єкт-суб'єктної взаємодії «вчитель-учень» і призводить до творчого самовираження.

У другому розділі *«Методичні засади формування творчого мислення учнів початкової школи»* розкрито стан сформованості компонентів творчого мислення учнів початкової школи, представлені критерії та показники їх

творчого мислення, визначено рівні сформованості; обґрунтовано методичні засади творчого мислення учнів у процесі мистецької діяльності; висвітлено хід констатувального експерименту.

Метою діагностуючої частини дослідження стало вивчення спрямованості емоційно-мотиваційної сфери дітей молодшого шкільного віку, загального рівня їх творчих нахилів та домінуючих пізнавальних інтересів у мистецькій діяльності; ступінь розвитку інтелектуального та креативно-комунікативного компонентів творчого мислення.

Для досягнення поставленої мети було застосовано низку методів, поєднання яких мало забезпечити об'єктивність отриманих результатів: емпіричні - опитування, анкетування, бесіда з учнями та вчителями, інтерв'ювання; діагностичні - тестування; обсерваційні - пряме, опосередковане і включене спостереження; праксиметричний - аналіз продуктів творчої діяльності.

З метою виявлення рівнів сформованості творчого мислення учнів початкової школи було розроблено систему критеріїв, які відображають основні компоненти зазначеного феномену.

Емоційно-мотиваційний критерій характеризує ступінь сформованості інтересу молодших школярів до творчої діяльності у мистецтві. Показники: вияв бажання займатися творчою діяльністю; наявність творчих мотивів виконання мистецької діяльності; прояв емоційної активності при виконанні творчих завдань.

Інтелектуальний критерій виражає міру оволодіння учнями операціями і прийомами мисленнєвої діяльності. Показники: вміння виділити пізнавально-творче завдання; здатність до застосування (перенесення) раніше сформованих знань, умінь і навичок у поточному процесі творчої діяльності; самостійність (повна або часткова) у вирішенні творчого завдання; наявність різноманітних ідей, асоціацій, здатність до включення предмету творчого опрацювання у велику кількість зв'язків.

Креативно-комунікативний критерій визначає міру здатності до творчого вирішення завдань. Показники: вияв розвиненого «почуття новизни»; схильність до нестандартного способу дій; оригінальність висловлювань, суджень, застосування експресивної лексики при оцінюванні творчих результатів; схильність до рефлексії (самооцінка, самоконтроль).

На першому етапі констатувального експерименту (Етап А) важливого значення набули процес виявлення спрямованості пізнавально-мотиваційної сфери учнів, домінуючі пізнавальні інтереси у мистецькій діяльності та загальний рівень творчих нахилів дітей. За результатами тестування 50,7 % учнів виявили потяг до художньої діяльності в різних її видах, але схильність до репродуктивного змісту (музичного, літературного, образотворчого, хореографічного, ігрового тощо) виявилась домінуючою (85,5%).

На другому етапі (Етап Б) ми виявляли рівень розвитку інтелектуального компонента творчого мислення (оригінальність, гнучкість, творча уява). Результати тестування показали, що більша частина учнів (65,7%) знаходяться

на репродуктивно-пасивному рівні розвитку цього компоненту творчого мислення. Низький рівень його розвитку пов'язаний, перш за все, з обмеженим світоглядом та естетичним досвідом учнів, недостатнім ступенем особистої рефлексії (самоконтроль, саморегуляція), репродуктивно-наслідувальним характером пізнавальної активності, а також свідчить про можливу ригідність і стереотипність мислення дітей, що обумовлюється використанням у навчальній роботі здебільшого репродуктивних методів навчання.

На третьому етапі констатувального експерименту (Етап В) було досліджено рівень розвитку креативно-комунікативного компоненту творчого мислення, що виявлявся у ступені сформованості словника оригінальних висловлювань учнів, виразності та різноманітності мовлення. Результати завдань цього етапу констатували, що для створення зв'язного тексту учням необхідна зовнішня стимуляція, допомога з боку вчителя. Їх висловлювання не завжди мали завершений характер, а сюжети розповідей схематично відтворювали сприйнятий раніше літературний чи власний життєвий досвід. Мовлення дітей характеризувалось обмеженим обсягом словника, одноманітністю синтаксису. При розкритті своїх вражень про музику учні лише частково застосовували епітети, порівняння, гіперболи та метафори, які були, переважно, примітивними, однотипними і невлучними за своїм характером.

Результати констатувального експерименту дозволили виявити три рівні сформованості творчого мислення учнів початкової школи:

- *репродуктивно-пасивний (адаптивний) рівень* охоплює 58,3 % учнів, мотивація яких відрізняється невизначеністю, їх приваблюють більше зовнішні атрибути творчості (діяльність заради самого процесу, для одержання негайного заохочення). У дітей цього рівня спостерігається слабкий прояв пізнавального інтересу до мистецтва (короткочасний та ситуативний). До занять мистецтвом ці учні не виявляють ніякої зацікавленості, у процесі художньої діяльності не проявляють навіть елементарної схильності до творчості, слабка емоційність. Діти цієї категорії не можуть виділити пізнавальне завдання, знання про мистецтво мінімальні, безсистемні. Розумові операції сформовані недостатньо, опора в основному відбувається на пам'ять. Творчі роботи (малюнки, музичні імпровізації) цих дітей однотипні, примітивні, повторюють зразки інших дітей. Слабка концентрація уваги, темп діяльності - низький, відсутня будь-яка ініціатива. Учні цього рівня потребують додаткових вказівок у процесі творчої діяльності. Не мають прагнення до самостійної оцінки своєї роботи та робіт інших дітей. У ході виконання творчих завдань не помічають власних помилок. Мовлення учнів характеризується обмеженим обсягом словника та одноманітністю, інтонаційно невиразне.

- *репродуктивно-активний (репродуктивний) рівень* властивий 32,3 % учнів, які характеризуються нестабільним творчим спрямуванням. Діти частіше із захопленням виконують ті завдання, що їм емоційно подобаються, або для яких потрібне включення додаткових мотивів, в першу чергу мотивації

змагання, досягнення. Пізнавальний інтерес вибірковий, проявляється при емоційно яскравих враженнях. У своїй діяльності керуються як зовнішніми (оцінка педагога, схвалення батьків) так і внутрішніми мотивами (власне задоволення, потреба у створенні творчих продуктів). Заняття мистецтвом приваблюють дітей, однак вони не мають стійких художніх переваг. Творчі роботи цих дітей дещо шаблонні, але за умови стимуляції з боку вчителя охоче створюють оригінальні продукти. Проявляється усвідомленість своїх дій та елементи програмування діяльності. Стійкість уваги та темп виконання діяльності залежить від емоційного забарвлення, з яким виконується завдання. Ініціативу проявляють після стимулювання вчителем. За допомогою педагога можуть оцінювати продукти своєї діяльності та виправляти помилки. Висловлювання мають завершений характер, але значні труднощі викликають міркування.

- *потенційно-творчий (креативний) рівень* характеризує 9,4 % дітей і об'єднує учнів з яскраво вираженим творчим спрямуванням. Учні цієї категорії з інтересом вирішують творчі завдання, бо вони є для них привабливими самі по собі. Досвід творчої діяльності підкріплюють стійким інтересом до різних видів художньо-творчої діяльності. Зафіксовано високий рівень сформованості розумових дій, уміння здійснювати перенесення операцій і прийомів мислення в інші ситуації з іншими предметами. Творчі роботи цих дітей оригінальні, відрізняються від традиційних. У творчій діяльності висувають нестандартні та різноманітні ідеї. Ці діти мають стійкий потяг до самостійного вирішення завдань та оцінки своєї діяльності. Висловлювання самостійні, завершені, сюжети розповідей містять оригінальні ідеї та експресивну лексику.

Аналіз результатів констатувального експерименту, спостереження за роботою вчителів та власний педагогічний досвід спонукали нас до припущення про те, що причинами низького рівня сформованості творчого мислення учнів початкової школи є недостатність цілісного розуміння педагогами стратегії його розвитку, обмеженість методів і прийомів, які вони використовують, недостатній інтерес батьків до навчання та розвитку своїх дітей, відсутність у школярів стійкої позитивної мотивації творчої діяльності.

З метою підвищення рівня та ефективності процесу формування творчого мислення учнів початкової школи нами були розроблені *психолого-педагогічні умови*, які перевірялись у процесі формувального експерименту, а саме:

- забезпечення психолого-педагогічної підтримки школярів в художньо-творчій діяльності;
- педагогічне стимулювання творчої активності учнів за допомогою поєднання традиційних та інтерактивних методів і прийомів навчання;
- формування позитивної мотивації учнів до творчої діяльності;
- використання педагогічних можливостей інтеграції мистецтв у навчально-виховному процесі.

Важливою умовою успішного формування творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності є використання ряду методів та прийомів. Нами поєднувались дві групи методів: традиційні (стимулювання й мотивації) та інтерактивні (ігрові й проблемно-діалогічні). Доцільність їх використання обумовлена поліаспектністю та багатокомпонентністю вищезазначеного феномена. Ми дійшли висновку, що їх ефективність можлива при опорі на наступні принципи: партисипативності, індивідуалізації та диференціації, свободи вибору, забезпечення психологічної безпеки, педагогічної підтримки, відкритості завдань, актуалізації вітагенного досвіду, освітньої рефлексії, врахування сенситивності й суб'єктності.

Таким чином, було сформовано структурно-функціональну модель формування творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності (рис.1), яка поєднує основні науково-практичні положення дисертаційного дослідження.

У **третьому розділі** *«Дослідно-експериментальна робота з формування творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності»* подано хід та результати формувального експерименту.

Пізнавально-стимулюючий етап полягав у забезпеченні умов опосередкованого впливу на формування творчого мислення учнів. Наше завдання полягало у пробудженні в школярів пізнавального інтересу до творчої діяльності, корекції самооцінки внутрішніх творчих потенцій, формування спрямованості й мотивації креативних задатків, створенні ситуацій педагогічної підтримки дитини у творчій діяльності та вмінні передавати мистецький образ засобами слова. З метою стимулювання пізнавальної мотивації школярів, розвитку фантазії та уяви учнів, актуалізації мистецьких знань дітей і їх комунікативних здібностей застосовувались ігрові творчі завдання на стимулювання лексичного багатства мови, що сприяло глибшому усвідомленню музичних вражень і переживань та активному висловлюванню власних думок. З метою вирішення поставлених завдань на цьому етапі було використано такі методи: пізнавальних ігор, створення ситуацій пізнавальної суперечки; розширення кола інтересів особистості, прийом переключення уваги та зміни діяльності, а також інтерактивні методи: проблемно-діалогічні та ігрові.

У ході другого - *інформаційно-накопичувального* етапу формувального експерименту відбувався процес активного використання накопиченого інтонаційного досвіду учнів для власної музичної творчості та здійснювався подальший розвиток їх творчої активності у процесі виконання оригінальних варіантів завдань. Творча діяльність дітей носила більш свідомий характер та виражалась у частково-самостійних пошукових діях. У процесі навчальної роботи на цьому етапі роботи використовувались методи: музичних колекцій, створення ситуацій успіху, створення імпровізацій та прийом самоідентифікації з іншою особистістю.

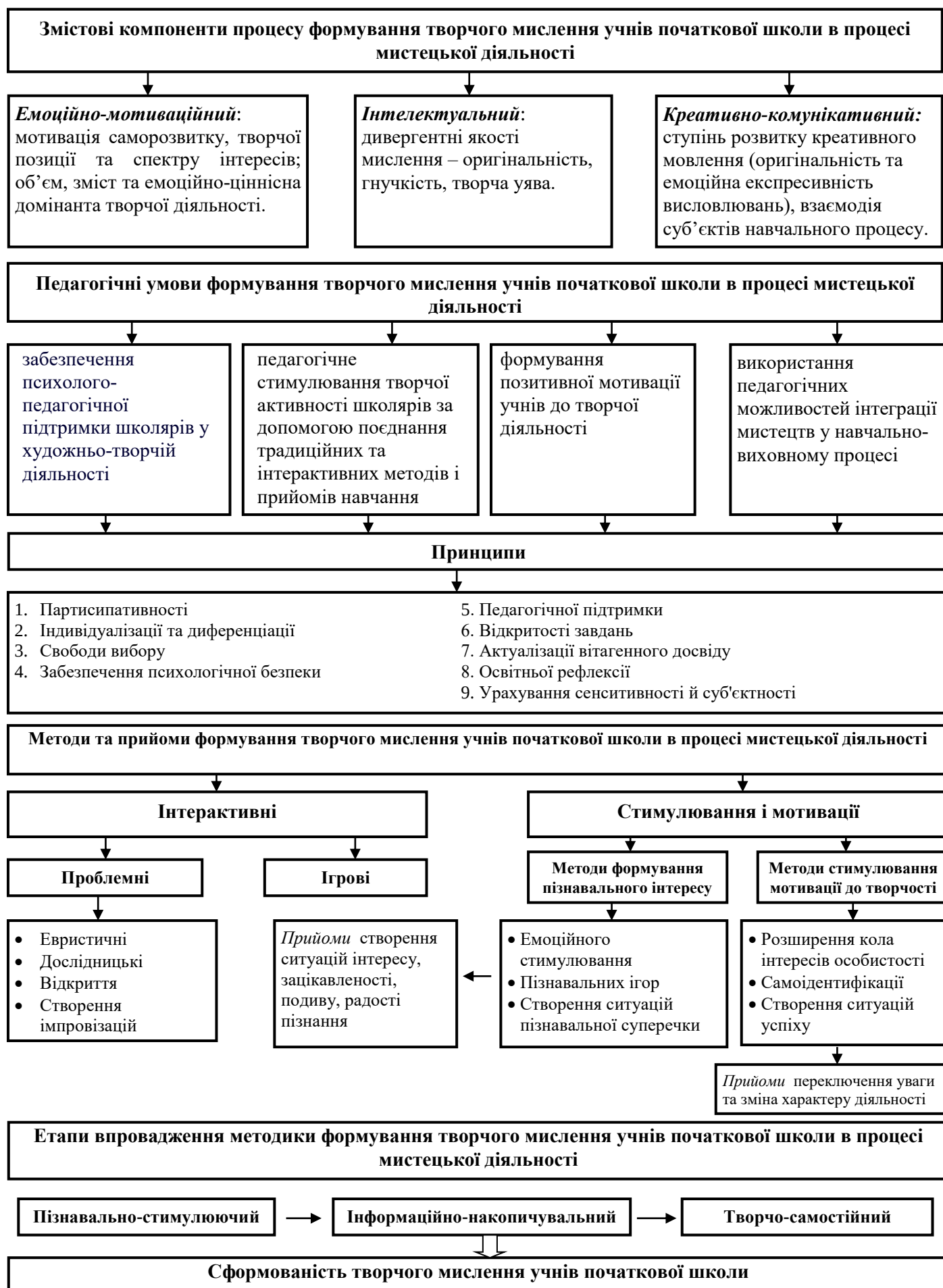

Рис. 1 Структурно-функціональна модель формування творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності

Завдання підсумкового – *творчо-самостійного* етапу формувального експерименту полягало у стимулюванні потреби в самостійному творенні на основі здобутих художніх вражень (музичних, літературних, образотворчих, пластичних тощо), знань та навичок, здобутих на попередніх етапах дослідження. Цей етап мав за мету об'єднати запропоновані методи і прийоми. Найдоцільнішими виявились евристичні методи навчання, проблемно-діалогічні та дослідницькі.

Аналіз отриманих результатів після останнього контрольного зрізу дозволив констатувати, що коефіцієнт прояву показників в учнів експериментальної групи істотно зріс. Динаміку змін рівнів сформованості творчого мислення учнів початкової школи контрольної та експериментальної груп відображено в таблиці 1.

Зіставивши дані експериментальних і контрольних груп, слід відмітити що, найбільша кількість учнів експериментальних груп відноситься до середнього (репродуктивно-активного) рівня сформованості творчого мислення (65,6 %). Високого рівня сформованості творчого мислення досягли майже п'ята частина учнів експериментальних груп (26,3 %) і лише восьма частина учнів контрольних груп (11,1 %). Такі результати свідчать про доцільність та ефективність запропонованої методики формування означеного феномену.

Таблиця 1

**Динаміка змін у рівнях сформованості творчого мислення учнів
початкової школи (%)**

Рівні	Експериментальна група				Контрольна група			
	До початку експерименту		Наприкінці експерименту		До початку експерименту		Наприкінці експерименту	
	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.
Репродуктивно-пасивний	58,3	103	8,1	15	58,3	101	48,4	85
Репродуктивно-активний	32,3	57	65,6	115	32,3	56	40,5	70
Креативний	9,4	16	26,3	46	9,4	17	11,1	19
Усього	100	176	100	176	100	174	100	174

ВИСНОВКИ

У дисертації подано теоретичне узагальнення та нове практичне розв'язання проблеми формування творчого мислення учнів початкової школи, що знайшло відображення в розробці та експериментальній перевірці

методики формування означеного феномену. Проведене дослідження та виконання поставлених завдань дали підстави для таких висновків:

1. На основі аналізу психолого-педагогічної, науково-методичної літератури та сучасної освітньої практики встановлено, що суспільство загалом і кожен його член зокрема є суб'єктами творчої діяльності. Творчість – явище складне, багатогранне і суперечливе, охоплює чимало сфер буття людини. Серед важливих його характеристик ми виділяємо такі як потреба у новій ідеї, здатність помічати і формувати альтернативи, вміння побачити відомий об'єкт під іншим кутом зору, в новому контексті; відмова від орієнтації на авторитет. Розвиток творчої особистості та її здатність до відповідної діяльності, основною складовою якої виступає творче мислення, є головною метою сучасної системи освіти. Феномен творчого мислення досліджується комплексно у філософському, психологічному, мистецтвознавчому та педагогічному аспектах. Їх узагальнення дозволило визначити творче мислення як вищу форму продуктивного мислення особистості, що виражається в здатності до нетрадиційного, оригінального вирішення нових проблемних задач і ситуацій на основі інтуїції та продуктивно-творчої уяви і фантазії, що супроводжується інтелектуальною і пошуково-перетворювальною активністю.

2. У результаті дослідницького пошуку встановлено, що творча діяльність дітей певного віку має свої особливості, які, зокрема, виражаються в суб'єктивній новизні продуктів їх діяльності. Її цінність полягає не стільки у результаті, скільки у самому процесі творчості. Нами виявлено, що творчість дітей представляє собою синтез емоційного та інтелектуального моментів, але у дітей молодшого шкільного віку переважає емоційний фактор. У результаті аналізу досліджень встановлено, що творче мислення дітей необхідно стимулювати та розвивати цілеспрямованими заходами. У роботі подано обґрунтування мистецтва як поліфункціонального явища, що гармонізує мислення і почуття дитини, впливає на її ставлення до оточуючого культурно-мистецького середовища та спонукає до творчої діяльності.

3. Структура творчого мислення учнів початкової школи нами розкрита як сполучення трьох основних змістових компонентів: емоційно-мотиваційного, інтелектуального та креативно-комунікативного, взаємодія яких в процесі навчання сприяє ефективному формуванню означеного феномену.

4. Методика вивчення стану сформованості творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності містила спеціальну програму психолого-педагогічного діагностування згідно розроблених нами критеріїв і показників. Показниками *емоційно-мотиваційного* критерію є вияв бажання займатися творчою діяльністю; наявність творчих мотивів виконання мистецької діяльності; прояв емоційної активності при виконанні творчих завдань. До *інтелектуального* критерію відносяться наступні показники: вміння виділити пізнавально-творче завдання; здатність до застосування (перенесення) раніше сформованих знань, умінь і навичок у поточному

процесі творчої діяльності; самостійність (повна або часткова) у вирішенні творчого завдання; наявність різноманітних ідей, асоціацій, здатність до включення предмету творчого опрацювання у велику кількість зв'язків. До показників *креативно-комунікативного* критерію належать: вияв розвиненого «почуття новизни»; схильність до нестандартного способу дій; оригінальність висловлювань, суджень, застосування експресивної лексики при оцінюванні творчих результатів; схильність до рефлексії (самооцінка, самоконтроль).

5. Відповідно до представлених критеріїв були визначені рівні сформованості творчого мислення учнів початкової школи - *репродуктивно-пасивний* (адаптивний), *репродуктивно-активний* (репродуктивний) та *потенційно-творчий* (креативний). Встановлено, що учні початкової школи знаходяться переважно на адаптивному рівні (58,3 %) сформованості творчого мислення. Результати констатувального експерименту засвідчили, що причинами низького рівня є брак цілісного розуміння педагогами стратегії розвитку цього феномену, обмеженість методів і прийомів, що використовуються практиками, недостатній інтерес батьків до розвитку своїх дітей та їх навчання, відсутність в учнів стійкої позитивної мотивації творчої діяльності.

6. У результаті дослідження було обґрунтовано методичні засади підвищення ефективності формування творчого мислення учнів початкової школи, які стосувались визначення психолого-педагогічних умов, методів та принципів, а також розробки концепції дослідно-експериментальної роботи, що складалась з трьох етапів. Здійснення процесу формування означеного феномену відбувається в процесі психолого-педагогічної підтримки дітей в інтелектуально-творчій діяльності, завдяки педагогічному стимулюванню їх творчої активності через поєднання традиційних та інтерактивних методів і прийомів навчання; шляхом формування позитивної мотивації учнів до творчої діяльності та використання педагогічних можливостей інтеграції мистецтв у навчально-виховному процесі. На основі наукових положень і практичних здобутків дослідження, нами було побудовано структурно-функціональну модель формування творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності. Розроблена модель була експериментально перевірена поетапно в процесі навчання мистецтву в загальноосвітніх закладах освіти I-III ступеня і передбачала використання на кожному з етапів певних форм та методів роботи.

7. У процесі формувальної частини експериментальної роботи нами були проведені контрольні зрізи для виявлення ефективності теоретичних та методичних положень розробленої методики. За результатами зрізу відбулися позитивні зміни в розвитку творчого мислення учнів експериментальних класів. Так, до креативного рівня було віднесено 26,3%, репродуктивно-активного – 65,6 %, на низькому рівні залишилися 8,1 % респондентів. У контрольній групі значних змін не відбулося. Порівняльний аналіз якісних та кількісних показників рівнів сформованості творчого мислення учнів початкової школи підтверджує ефективність розробленої нами методики,

доцільність використання та впровадження її у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів.

Виконана робота не вичерпує всіх аспектів зазначеної проблеми. Перспективу дослідження вбачаємо у подальшій розробці методики формування творчого мислення учнів інших вікових груп та системи її психолого-педагогічного супроводу. Вирішення означених завдань містить у собі величезні можливості для творчого й естетичного розвитку дітей молодшого шкільного віку засобами мистецької діяльності, що в подальшому дозволить виховати розвинуту, духовно багату особистість, яка не скута межами стереотипного мислення та володіє можливостями застосування своїх знань у різних сферах нашого суспільства.

Основні положення дисертації відображено у таких публікаціях автора:

1. Григор'єва В. В. Творча діяльність особистості в контексті гуманізації навчально-виховного процесу / В. В. Григор'єва // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – № 4. – Бердянськ : БДПУ, 2004. – С. 32–42.
2. Григор'єва В. В. Педагогічні умови формування творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності / В. В. Григор'єва // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : Збірник наукових праць. – Вип. 6 (11). – К. : НПУ ім. Драгоманова. – 2008. – С. 79–84.
3. Григор'єва В. В. Діагностика рівня сформованості компонентів творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності / В. В. Григор'єва // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – №4. – Бердянськ : БДПУ, 2008. – С. 164–175.
4. Григор'єва В. В. Проблема розвитку творчого мислення особистості в контексті мистецької діяльності / В. В. Григор'єва // Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції: Теоретичні та методичні засади розвитку / Тези міжнародної наукової конференції (30 червня – 2 липня). – Київ – Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2004. – С. 311–314.
5. Григор'єва В. В. Методика формування творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності / В. В. Григор'єва // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : збірник наукових праць / Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти», 22-24 квітня 2009 р. – Вип. 8. (13). – К. : НПУ, 2009. – С. 171–174.

6. Григор'єва В. В. Зміст та структура творчого мислення молодших школярів в контексті мистецької діяльності / В. В. Григор'єва // Слов'янське музичне мистецтво в контексті європейської культури // Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів. – Вінниця, 2009. – С. 58–60.

АНОТАЦІЇ

Григор'єва В.В. Методичні засади формування творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова. – Київ, 2010.

Дисертацію присвячено проблемі формування творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності. Здійснено історико-теоретичний аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми, розкрито сутність, зміст та структуру творчого мислення молодших школярів, виявлено методичні засади його формування, які стосувалися визначення психолого-педагогічних умов, методів та принципів роботи.

Науково обґрунтовано критерії та визначено рівні сформованості творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності з позиції структурних компонентів означеного феномену. Розроблено структурно-функціональну модель формування творчого мислення школярів, яку було впроваджено у навчально-виховний процес загальноосвітніх шкіл в процесі навчання мистецтву.

Ключові слова: творчість, творче мислення, мистецька діяльність, учні початкової школи.

Григорьева В.В. Методические основы формирования творческого мышления учащихся начальной школы в процессе художественной деятельности. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения музыке. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. – Киев, 2010.

Диссертация посвящена проблеме формирования творческого мышления учащихся начальной школы в процессе художественной деятельности. Актуальность проблемы обусловлена новыми ценностными ориентациями в современном образовании - её гуманистической направленностью и личностно-ориентированным подходом к обучению детей. В работе осуществлен историко-теоретический анализ научной литературы по

исследуемой проблеме, охарактеризована сущность понятия «творческое мышление», раскрыты его основные компоненты.

В исследовании проанализированы особенности творческого мышления учащихся начальной школы. Отмечено, что характерным признаком творческой деятельности детей является субъективная новизна продукта. Творческое мышление – это высшая форма продуктивного мышления личности, которая выражается в способности к нетрадиционному, оригинальному решению новых проблемных задач на основе интуиции и продуктивно-творческого воображения, а также сопровождается интеллектуальной и поисково-преобразовательной активностью. В диссертационной работе отмечается, что творческая деятельность связана с личностным ростом и именно в этом заключена субъективная ценность продуктов детского творчества. Анализ особенностей творческого мышления учащихся начальной школы обусловил выделение основных его структурных компонентов: эмоционально-мотивационного, интеллектуального и креативно-коммуникативного, которые отражают основные составляющие вышеупомянутого процесса.

В диссертации обосновано и доказано, что именно художественная деятельность эффективно влияет на развитие креативных качеств личности, поскольку является творческим процессом, который требует от учащегося рождения собственных личностно-значимых мыслей, творческого самовыражения. Благодаря созданию комплекса средств выразительности художественная деятельность дает детям свободу фантазии, активизирует проявления интуиции, поисковой инициативы, творческого мышления.

Для изучения состояния сформированности творческого мышления школьников в процессе художественной деятельности была разработана система критериев и показателей. Эмоционально-мотивационный критерий характеризует степень сформированности интереса младших школьников к творческой деятельности в искусстве, наличие творческих мотивов её выполнения. Интеллектуальный критерий выражает меру овладения учащимися операциями и приемами мыслительной деятельности, самостоятельность и инициативность в процессе выполнения творческих заданий. Креативно-коммуникативный критерий определяет меру способности школьников к творческому решению задач, оригинальность и экспрессивность лексикона в процессе оценивания творческих результатов.

Результаты констатирующего этапа исследования позволили выявить недостаточный уровень сформированности творческого мышления учащихся начальной школы, а также причины, обуславливающие его: недостаток целостного понимания педагогами стратегии развития творческого мышления школьников, ограниченность методов и приемов, используемых в своей работе, недостаточный интерес родителей к обучению и развитию своих детей, отсутствие у учащихся стойкой положительной мотивации творческой деятельности.

В связи с этим в диссертации представлены методические основы формирования указанного феномена, а именно: психолого-педагогические условия: обеспечение психолого-педагогической поддержки школьников в интеллектуально-творческой деятельности; педагогическое стимулирование творческой активности учащихся при помощи взаимосвязи традиционных и интерактивных методов и приемов обучения; формирование положительной мотивации учащихся к творческой деятельности; использование педагогических возможностей интеграции искусств в учебно-воспитательном процессе; методы и приемы, которые объединили две группы традиционных и интерактивных их видов, а также опора на следующие принципы: партисипативности, индивидуализации и дифференциации, свободы выбора, обеспечения психологической безопасности, педагогической поддержки, открытости заданий, актуализации витагенного опыта, образовательной рефлексии, учет сензитивности и субъектности.

Объединив вышеуказанные научные положения, была выстроена структурно-функциональная модель формирования творческого мышления учащихся начальной школы в процессе художественной деятельности. Разработанная модель была экспериментально проверена поэтапно в процессе обучения искусству в общеобразовательных учреждениях образования I-III степени. Каждый из этапов (познавательный-стимулирующий, информационно-накопительный, самостоятельно-творческий) имел свою цель, задачи и предусматривал использование определенных форм и методов работы.

В исследовании экспериментально доказано, что для формирования творческого мышления учащихся начальной школы необходимы: сочетание традиционных и интерактивных методов обучения, личностно-ориентированная направленность учебного процесса, а также психолого-педагогическая поддержка учащихся в процессе творческой деятельности. Проверка результативности проведённой экспериментальной работы происходила на основе сравнительного анализа уровней сформированности исследуемого явления в контрольных и экспериментальных группах и подтвердила эффективность предложенной методики.

Ключевые слова: творчество, творческое мышление, художественная деятельность, учащиеся начальной школы.

Grigoryeva V.V. Methodical bases of forming of creative thought studying primary school in the process of artistic activity. - Manuscript.

The thesis is for achievement of candidate of science degree in specialty 13.00.02 – the Theory and Methods of Teaching Music. – National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2010.

Dissertation is devoted the problem of forming of creative thought studying primary school in the process of artistic activity. Historical and theoretical analysis of scientific literature on the problem carried out on explored issue, content, structure and dynamics of functioning of creative thought, is exposed, found out the psychological and pedagogical conditions of the noted process.

Criteria and levels of formed of creative thought of students primary school from position of structural components of marked to the phenomenon. It is developed and inculcated in an educational-educate process method of forming of creative thought of students of primary school.

Keywords: creation, creative thought, artistic activity, student primary school.